

BÖLÜM 32

ÖZGÜL ÖĞRENME BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Feride Özlem ELAGÖZ

Arş. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Şüheda BALTEPE

Psikolog

Ne zaman dersin başına otursa hep aynı tantana! “Okuyamıyorum, yapamıyorum”. Hele yazısı tam bir felaket. Kargacık burgacık, sanırsın Rusça yazıyor. Ödevlerini yapması saatlerini hatta günlerini alıyor, ama sonuç değişmiyor: bitmiyor, bitmiyor... Silinip yazılmaktan aşınmış kâğıt en sonunda büyük bir hayal kırıklığıyla yırtılıp buruşturularak sağa sola atılıyor. “Okuldan nefret ediyorum!” cümlesi günde en az on bin kere tekrarlanıyor. Öfke nöbetini sıklıkla ağlama krizleri takip ediyor. Gece yatmayı gündüz kalkmayı bilmediğinden hemen her yere gecikiyor. Okuduğu satırı bile takip etmiyor. Sanki akli başka yerde. 57’den nefret ediyor, o hep 75. Ne zaman 75 çıksa o da hep 57. Oyun mu oynuyor, beni mi sınıyor yoksa dalga mı geçiyor? Bilmiyorum. Bildiğim tek şey ne yapacağımı bilmediğim.

Yukarıda hipotetik olarak anlatılan vakadaki çocuk için hayat ne kadar kaotik ve zorsa ebeveynleri için de bir o kadar zor ve kaotiktir. ÖÖB yaşayan çocuğun bu özel durumundan ne siz ne de o; suçlu veya sorumlu! Sadece diğerlerinden “farklı” ve bu fark onu oldukça özel kılmakta. Ebeveynlerin aklındaki “Oldukları yerden olmaları gereken yere nasıl gelecekler?” sorusu ise yürek çarpıntısının müsebbibi.

Sabır ve emekle pes etmedenilmek ilmek örer gibi ÖÖB yaşayan çocukları geleceğe hazırlayan en önemli kişiler hiç şüphesiz ebeveynlerdir. ÖÖB yaşayan çocuklar fiziksel ya da zihinsel farklılıklarıyla göze çarpmadıklarından gösterdikleri belirtilere ebeveynleri çok dikkat etmelidir. Bu nedenle çocuklar iyi şekilde gözlenmeli ki yaşadıkları güçlükler ve üstün oldukları noktalar fark edilebilsin ve çocuğa özgü en iyi öğrenme stratejileri geliştirilebilsin. Vakada da dile getirildiği gibi ebeveynleri, ÖÖB yaşayan çocuklarına yönelik yapabilecekleri noktada desteklemek oldukça önemlidir. Buradan hareketle bu bölüm kapsamında ÖÖB yaşayan okul öncesi ve okul dönemindeki çocukların, bu güçlüğü aşmaları için ebeveynlerine yönelik ev içi uygulama önerilerine değinilecektir. “Her çocuk bir kahramanı hak eder; ondan asla vazgeçmeyecek, umudunu hiç kesmeyecek, aralarındaki bağı gücünü anlayan ve olabileceğinin en iyisi olması için çaba gösteren bir kahramanı; yetişkini.” (1). Buradan yola çıkarak ÖÖB yaşayan çocuğa yardımcı olabilecek en önemli kişiler olarak önce onlara inanmalı, onları kabul etmeli ve desteğinizi üzerlerinden hiç çekmemelisiniz.

hata yaptığı belirtilmeli ve hataların, öğrenme sürecinin bir parçası olduğu çocuğa anlatılmalıdır (31). Hata yapabileceği ve en iyi tecrübenin, kendi hatalarından çıkarılacak derslerle kazanıldığı açıklanmalıdır.

Nefes almadan yaşamın mümkün olmaması gibi oyun olmadan bir çocuğun gelişmesi de mümkün değildir. Bu nedenle uygulamalarda oyunun gücünden mümkün olduğunca yararlanılmalıdır. Öğrenme sürecine oyun dahil edilmeli ve tüm bu süreç, zorunluluktan ziyade çocuğu merak etme ve sorgulamaya teşvik etmelidir. Bununla birlikte, kalıcı öğrenmenin oluşabilmesi için çocuğun duygusal ve bilişsel açıdan hazır olmasına dikkat edilmeli ve çocuğun öğrenme hızına saygı gösterilmelidir. Daha çok ders çalıştırarak ya da uygulama yaptırarak çocuğun ilerleyeceği beklentisine girilmemelidir. Çünkü her çocuğun eğitimsel ve duygusal ihtiyacı farklıdır.

Her çocuğun öğrenme süresi ve çalışma performansı aynı değildir. Bu yüzden çocuğun performansı, başka çocukların performansı ile kıyaslanmamalıdır. Zorluklarla mücadele eden çocuğun üzerinde baskı hissettirilmemelidir. Aceleci olunmamalı, sabırlı davranılmalıdır. Ebeveynin, uygulamalar sırasında çocuğun sunduğu sözel olmayan bilgilere karşı uyanık ve duyarlı olması gerekmektedir. Çocuğun öğrenme sürecinde ebeveyne düşen görev; çocuğu dinlemek, gözlemlemek, anlamaya çalışmak ve ona destek olmaktır. İstikrarlı, tutarlı ve destekleyici bir tutum sergilenmelidir. Ebeveynler çocuğun yavaş fakat emin adımlarla ilerlediği bu yolda onlarla uyum içinde yürümelidirler.

ÖÖB yaşayan çocuğun okuyabilmesi, yazabilmesi ve yazdıklarını kontrol edebilmesi için vakit tanınmalıdır. Öğrenmenin kalıcı olması için aralıklı tekrarlar (8), başka deyişle sık sık gözden geçirme adı verilen çalışma stili kullanılmalı ve öğrenilenler farklı materyallerle pekiştirilmelidir (10). Çocuğun çalıştığı oda mümkün olduğunca gün ışığından yararlanılacak şekilde düzenlenmeli ve aydınlatılmalıdır. Çocuğun dikkatini sürdürebilmesi için sessiz bir çalışma ortamı sağlanmalıdır. Herkesin dikkat

süresi farklı olduğundan çalışmalar, çocuğun dikkat süresine uygun şekilde planlanmalıdır. Çalışma sürecinde zihinsel yorgunluğun azaltılması için fiziksel aktivite molalarından yararlanılması performansı arttıracaktır (31).

ÖÖB yaşayan çocukların akademik performansını ilerletmek için birçok etkili yöntem ve öğretim metodu bulunmaktadır. Fakat hangi yöntemin ya da öğrenme stratejisinin etkili olacağı, çocukla birlikte çalışıldıktan sonra tam anlamıyla anlaşılabilir. Bu bölüm kapsamında özgül öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların ebeveynlerine yönelik ev içi uygulama önerilerine yer verilmiştir. Bu uygulamalardan yola çıkarak en uygun yöntem belirlenebilir ya da geliştirilebilir. Önerilen uygulamalar aracılığıyla zamanla çocuklar kendi öğrenme tarzlarını keşfederek neyin onlar için daha kolay ve zor olduğunu anlayacak ve kendileri için en uygun öğrenme stratejilerini oluşturacaklardır (51). Böylelikle kendine yeten ve güvenen, özerk bireyler olmaları yolunda önemli adımlar atılmış olacaktır.

KAYNAKLAR

1. TED. Rita Pierson: Her çocuğun bir kahramana ihtiyacı vardır. <https://www.youtube.com/watch?v=SFnMTHhKdkw>. Erişim tarihi: 5 Mayıs, 2021.
2. Karaca O, Tirit Karaca D, Çalış S, Yiğit G. Disleksi Özgül Öğrenme Güçlüğü Belirtileri Tanısı Nedenleri Tedavisi Eğitimi. 3. Baskı, İstanbul: Psikonet Yayınları, 2019.
3. Reid G. Disleksi Ebeveynler ve Yardım Edenler İçin Kapsamlı Bir Kılavuz. Kurşuncu MA, Demirtaş Zorbaz S (Çeviri Ed.) 2. Baskı, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
4. Yavuzer H. Resimleriyle Çocuk. 13. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş., 2009, 9-177.
5. Türk Dil Kurumu. Zit. <https://sozluk.gov.tr>. Erişim tarihi: 6 Mayıs, 2021.
6. Wells JC, Narkon DE. Motivate students to engage in word study using vocabulary games. *Intervention in School and Clinic* 2011; 47(1):45-49.
7. Özen S. Disleksi/Özel Öğrenme Bozukluğu. 21. Baskı, İstanbul: Siyah Beyaz Yayınları, 2021, 9-102.

8. Dotterer CL. Disgrafi Beyin-Beden Kopukluğu. Özkaya C (Çeviri Ed.) 1. Baskı, İstanbul: Sola Koç. Eğ. Dan. Hiz. A. Ş., 2020.
9. Hurks PPM, van Loosbroek E. Time estimation deficits in childhood mathematics difficulties. *Journal of Learning Disabilities* 2014; 47(5):450-461.
10. Wadlington E, Wadlington PL. Helping students with mathematical disabilities to succeed. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth* 2008; 53(1):2-7.
11. Mills JR. Effective multi-sensory strategies for students with dyslexia. *Kappa Delta Pi Record* 2018; 54(1):36-40.
12. Kaufman L, McLaughlin TF, Derby KM, Waco T. Employing reading racetracks and DI flashcards with and without cover, copy, and compare and rewards to teach of sight words to three students with learning disabilities in reading. *Educational Research Quarterly* 2011; 34(4):27-50.
13. Marne ST. A Study Of Using Multiple Cues To Aid People With Learning Disabilities In Learning System-Assigned Passwords. The University Of Texas, Yüksek Lisans Tezi. 2017.
14. Kayar O. Özgül Öğrenme Güçlüğü Eşliğinde Psiko-Eğitsel Müdahaleler, in: Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu İle İlgili Her Şey. Editör Toros F, Güler Aksu G. Ankara, Akademisyen Kitabevi, 2020, 265-327.
15. Karakaş S. Bilnot Bataryası El Kitabı: Nöropsikolojik Testler İçin Araştırma ve Geliştirme Çalışmaları. 2. Baskı, Ankara: Eryılmaz Offset Matbaacılık Gazetecilik. Ltd. Şti., 2006, 257-261.
16. A Handbook on Learning Disabilities Designed by Integra® Staff to Complement our "Walk a Mile in My Shoes" Workshop, 2009.
17. Ribeiro FS, Santos FH. Persistent effects of musical training on mathematical skills of children with developmental dyscalculia. *Frontiers in Psychology* 2020; 10:2888.
18. Barış Çocukları. Çocuklar için Barış Manço ile Harfler!. https://www.youtube.com/watch?v=OOct5wJcg_wo&feature=youtu.be. Erişim tarihi: 18 Mayıs, 2021.
19. Bender WN. Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler ve Eğitimleri Özellikleri, Tanılama ve Öğretim Stratejileri. Sarı H (Çeviri Ed.) 6. Baskı, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.
20. Doğan H. Özel öğrenme güçlüğü riski taşıyan 5-6 yaş çocukları için uygulanan erken müdahale eğitim programının etkisinin incelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. 2012.
21. Reid G, Green S. Disleksi 100+ Pratik Öneri. Aras S (Çeviri Ed.) 5. Baskı, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2020.
22. Khan jk A (Yapımcı ve Yönetmen). Yerdeki Yıldızlar (Taare Zameen Par) [Film]. Hindistan: PVR Pictures, 2007.
23. Firth N, Frydenberg E, Steeg C, Bond L. Coping successfully with dyslexia: An initial study of an inclusive schoolbased resilience programme. *Dyslexia* 2013; 19(2):113-130.
24. Tekinsav Sütcü S. Gevşeme Eğitimi, in: Çocuklar ve Ergenler İçin Bilişsel Davranışçı Terapi Temel İlkeler ve Teknikler. Editör Sorias O. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019, 199-220.
25. Kayar O. Çocuklarda Kısa Süreli Travmanın Çözümlemesinde Sanat ve Oyun Terapisinin Birlikte Kullanımı, in Çocuklar İçin Kısa Süreli Oyun Terapisi. Editör Öktem F, Kocatepe Avcı U. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2019, 99-123.
26. Beck SJ. Bilişsel Terapi Temel İlkeler ve Ötesi [Cognitive Therapy Basics and Beyond]. Hisli Şahin N (Çeviri Ed.) 1. Baskı, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 2001, 240-242.
27. Labbé B, Puech M. Çıtır Çıtır Felsefe. Aslan A (Çeviri Ed.) 2. Baskı, İstanbul: Günışığı Kitaplığı, 2013, 3-39.
28. Shaw SCK, Anderson JL. Twelve tips for teaching medical students with dyslexia. *Medical Teacher*. 2017; 39:686-690.
29. Kim MK, Bryant DP, Bryant BR, Park Y. A synthesis of interventions for improving oral reading fluency of elementary students with learning disabilities. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth* 2017; 61(2):116-125.
30. Korkmazlar Ü. Özgül Öğrenme Bozukluğu. Taç Ofset, 1993, 1-137.
31. Book AIR. Twice-Exceptional Students Gifted Students with Disabilities Level 1: An Introductory Resource Book. Editör Chelin D. 2.Baskı, Muddy Paws Publishing, LLC, 2009.

32. Türk Dil Kurumu. Anagram. <https://sozluk.gov.tr>. Erişim tarihi: 24 Nisan, 2021.
33. Gregor P, Newell AF. An Empirical Investigation of Ways in which Some of the Problems Encountered by Some Dyslexics May Be Alleviated Using Computer Techniques, in: Annual ACM Conference on Assistive Technologies, Proceedings; Association for Computing Machinery (ACM). New York, NY, USA, 2000, 85–91.
34. Swanson E, Wanzek J, Vaughn S, Fall AM, Roberts G, Hall C, Miller VL. Middle school reading comprehension and content learning intervention for below-average readers. *Reading & Writing Quarterly* 2017; 33:37–53.
35. Barış Manço. https://tr.wikipedia.org/wiki/Barış_Manço. Erişim tarihi: 30 Nisan, 2021.
36. Chung P, Patel DR. Dysgraphia. *International Journal of Child and Adolescent Health*. 2015; 8:27.
37. Pfeiffer B, Moskowitz B, Paoletti A, Brusilovskiy E, Zylstra SE, Murray T. Developmental Test of Visual–Motor Integration (VMI): an effective outcome measure for handwriting interventions for kindergarten, first-grade, and second-grade students?. *American Journal of Occupational Therapy* 2015; 69(4):6904350010p1–6904350010p7.
38. Colson Jeanné M. Teacher Training on Teaching Students with Dyslexia. Dominican University of California, Graduate Master's Theses, Capstones, and Culminating Projects. 2013.
39. Reid G, Guise N, Guise J. Çocuklar ve Gençler İçin Büyük Disleksi Aktiviteleri Kitabı Başarılı Bir Öğrenme İçin 100'den Fazla Yaratıcı, Eğlenceli, Eğitici Fikirler. Yavuz S (Çeviri Ed.) İstanbul: Psikomega Yayınları, 2020.
40. Riccomini PJ, Smith GW, Hughes EM, Fries KM. The language of mathematics: The importance of teaching and learning mathematical vocabulary. *Reading & Writing Quarterly* 2015; 31:235–252.
41. Cos A. Games for Dyscalculic Children. Department of Digital and Information Technologies University of Vic –Central University of Catalonia, Yüksek Lisans Tezi. 2015.
42. Bird R. The Dyscalculia Resource Book: Games and Puzzles for Ages 7 to 14. SAGE Publication, 2017.
43. Butterworth B. Foundational numerical capacities and the origins of dyscalculia. *Space, time and number in the brain* 2011; 249–265.
44. Saygılı S. 3K ve hesaplama stratejileri öğretiminin toplama–çarpma işlemleri akıcılıkları gelişimi üzerine etkililiklerinin karşılaştırılması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama. Journal of Theory and Practice in Education* 2016; 12(6):1337–1369.
45. Chideridou–Mandari A, Padeliadu S, Karatsouki A, Sandravelis A, Karagiannidis C. Secondary mathematics teachers: What they know and don't know about dyscalculia. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research* 2016; 15:84–98.
46. Krawec JL. Problem representation and mathematical problem solving of students of varying math ability. *Journal of Learning Disabilities* 2014; 47(2):103–115.
47. Witzel B, Mize M. Meeting the needs of students with dyslexia and dyscalculia. *SRATE Journal* 2018; 27:31–39.
48. Revie G, Larkin D. Task-Specific Intervention with Children Reduces Movement Problems. *Adapted Physical Activity Quarterly* 1993; 10(1):29–41.
49. Özdemir E. Çocuklar için Çözüm Odaklı Kum Tepsisi Terapisi, in Çocuklar İçin Kısa Süreli Oyun Terapisi. Editör Öktem F, Kocatepe Avcı U. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2019, 150–175.
50. Enes Özen 2. Jonglörük 3 Top Nasıl Çevirilir. https://www.youtube.com/watch?v=yfpq-H5ig_1Y. Erişim tarihi: 17 Mayıs, 2021.
51. Otero TM, Barker LA, Naglieri JA. Executive function treatment and intervention in schools. *Applied Neuropsychology: Child* 2014; 3:205–214.